

11

Během cesty jsem s nedůvěrou přemítal o svém poslání. Teď, když už jsem před sebou neviděl zoufalou paní Stricklandovou, mohl jsem celou záležitost v klidu rozebírat. Udivovaly mě rozpory v jejím chování. Byla velmi nešťastná, ale aby vzbudila mé sympatie, sehrála přede mnou komedii. Bylo zřejmé, že se připravila na slzy, protože se zásobila dostatečným množstvím kapesníků. Líbila se mi její prozíravost, ale když jsem teď přemýšlel o jejích

slzách, nezdály se mi už tak tklivé. Nevěděl jsem, jestli trvá na návratu manžela, protože ho miluje, nebo protože se bojí zlých jazyků. Vycítil jsem, že její bolest ze ztráty muže je bičována také urážkou ješitností. Tehdy jsem ještě nevěděl, jak si lidská povaha dovede sama odporovat. Nevěděl jsem, kolik divadelní pózy se skrývá v upřímnosti, kolik nízkosti ve vznešenosti a kolik dobroty v bídáctví.

V mé cestě však bylo něco dobrodružného, a čím víc jsem se blížil Paříži, tím víc rostla moje odvaha. Viděl jsem sám sebe v dramatickém světle a těšil jsem se ze své nové role dobráckého přítele, který přivede zbloudilého manžela k odpouštějící choti. Rozhodl jsem se, že po příjezdu vyhledám Stricklanda až na druhý den večer, protože jsem instinktivně cítil, že dobu návštěvy musím zvolit co nejpečlivěji. City se těžko rozehrávají před obědem. V myšlenkách jsem se stále obíral láskou, ale nedovedl jsem si navodit dojem manželského blaha před odpolední svačinou.

Informoval jsem se ve svém hotelu na místo, kde bydlel Charles Strickland. Mělo jít o hotel des Belges. Velice jsem se podivil, když mi vrátný sdělil, že hotel nezná. Podle popisu paní Stricklandové to měl být velký a přepychový hotel na konci rue de Rivoli. Hledali jsme jej v adresáři, ale jediný hotel toho jména se nacházel v rue des Moines. Je to pokoutní ulička ve velmi neelegantní čtvrti. Kroutil jsem nad tím hlavou.

„Tam to určitě nebude,“ řekl jsem si.

Vrátný krčil rameny. V celé Paříži se nenacházel jiný hotel toho jména. Zdálo se mi, že Strickland udal falešnou adresu, aby ošálil svého společníka. Nevím proč, ale zmocnilo se mne silné podezření, že se Strickland dopustil nechutného žertu a že chtěl zuřícího makléře vylákat pod falešnou záminkou do nějakého vykřičeného domu v zapadlé pařížské uličce. Řekl jsem si ale, že udělám lépe, když se tam podívám. Druhého dne kolem šesté jsem vsedl do drožky a dal se dovézt do rue des Moines. Na rohu ulice jsem vystoupil, chtěl jsem k hotelu přijít pěšky a prohlédnout si ho dříve, než do něj vstoupím. Byla to chudinská ulička s malými krámkami s nejnужnějším potřebami. Asi uprostřed ulice stál skutečně hotel des Belges. Bydlel jsem v dost prostém hotelu, ale ve srovnání s tímhle to byl palác. Předě mnou se tyčila vysoká, ošuntělá budova, jejíž fasáda už nebyla roky opravována. Vypadala tak nehostinně, že domy po jejích stranách se zdály čistounké a nanejvýš upravené. Okna byla špinavá a zavřená. Tady přece Strickland nemohl žít v trestuhodné rozmařilosti s neznámou svůdkyní, pro niž se zřekl cti a povinnosti. Byl jsem rozzlobený, cítil jsem, že jsem tu za blázná, a chtěl jsem se na místě otočit a jít pryč. Přece jsem však vešel dovnitř, abych mohl paní Stricklandové říct, že jsem udělal vše, co bylo v mé moci.

Vchod byl vedle jednoho krámu. Dveře byly otevřené a viděl jsem nápis „Kancelář v prvním patře“.

Vystoupil jsem po úzkých schodech nahoru, kde byla jakási zasklená vrátnice, v ní stůl a dvě židle. Venku před ní stála lavice, na níž asi noční vrátný trávil své bezesné noci. Nikdo tu nebyl, ale pod elektrickým zvonkem se skvěl nápis „Číšník“. Zazvonil jsem a číšník se ihned objevil. Byl to mladý muž těkavých očí a nevlídného pohledu. Přišel bez saka, jen v košili a v bačkorách.

Už nevím proč, ale jen tak nazdařbůh jsem prohodil:

„Nebydlí tu náhodou pan Strickland?“

„Šesté patro, pokoj číslo třicet dva.“

Byl jsem tak překvapený, že jsem na okamžik nevěděl, jak dál.

„Je doma?“

Číšník pohlédl na tabuli ve vrátnici.

„Klíč tu není. Jděte nahoru a uvidíte.“

Řekl jsem si, že nebude na škodu zeptat se ještě na jednu drobnost.

„Madam je s ním?“

„Pán je sám.“

Stoupal jsem po schodech a číšník si mě podezíravě prohlížel. Na chodbách byla tma a dusno. Páchlo to tu plísní a hnilobou. Ve třetím patře otevřela dveře jakási ženština. Byla v županu, rozcučaná, a když jsem ji míjel, mlčky mě sledovala pohledem. Konečně jsem se vyšplhal do šestého patra a zaklepal na dveře číslo třicet dva. V pokoji se cosi pohnulo, načež se pootevřely dveře. Přede mnou

stál Charles Strickland. Neřekl ani slovo. Zřejmě mě nepoznal.

Řekl jsem mu své jméno a snažil jsem se ze všech sil být co nejpřívětivější.

„Už si na mě asi nepamatujete. Měl jsem to potěšení u vás v červenci povečeřet.“

„Pojďte dál,“ řekl vesele. „Jsem opravdu rád, že vás vidím. Pojďte a sedněte si.“

Vstoupil jsem. Místnost byla malá a přeplněná nábytkem ve stylu Ludvíka Filipa. Stála tu široká dřevěná postel s hodně nacpanou červenou prachovou peřinou, velká skříň, kulatý stůl, maličké umyvadlo a dvě křesla potažená červenou vroubkovanou látkou. Všechno bylo špinavé a ošuntělé. Po nějakém přepychu, o jakém mluvil s takovou jistotou plukovník MacAndrew, tu nebylo ani stopy. Strickland shodil z jedné židle prádlo a já usedl.

„Co pro vás můžu udělat?“ otázal se.

V té malé místnosti vypadal ještě větší, než jak jsem si ho pamatoval. Měl na sobě staré vlněné sako a bylo vidět, že se již několik dnů neholil. Když jsem ho viděl naposledy, byl bezvadně upravený, ale bylo na něm vidět, že mu to není pohodlné. Nyní, zanedbaný a rozcuhaný, se zdál být ve své kůži. Nevěděl jsem, jak přijme mé poselství, k němuž jsem sbíral odvahu.

„Přicházím k vám jménem vaší choti.“

„Právě jsem se chtěl jít někam před večeří napít. Neprohloupíte, když mě doprovodíte. Pijete absint?“

„Ale ano, snesu ho.“

„Tak jdeme.“

Nasadil si tvrdý klobouk, který přímo plakal po kartáči.

„Můžeme spolu zajít na večeři. Dlužíte mi přece večeři.“

„Jistě. Jste sám?“

Divil jsem se, že jsem tuto důležitou otázku prohodil jakoby mimochodem.

„Ano. Už tři dny jsem nepromluvil s živou duší. Moje francouzština není zrovna úžasná.“

Když jsem před ním sestupoval po schodech dolů, v duchu jsem přemítal, co se asi stalo se slečnou z obchodu s čajem. Pohádali se, nebo ho už přešla jeho zamilovanost? To nebylo pravděpodobné, pokud se opravdu, jak se zdálo, připravoval na zoufalý útěk. Zašli jsme na avenue de Clichy a usedli ke stolku na širokém chodníku před jednou kavárnou.

12

Avenue de Clichy byla v té době přeplněná a člověk s živou představivostí by z tváří kolemjdoucích vyčetl nejednu špinavou romanci. Úředníci a prodavačky; starci, kteří jako by vystoupili z Balzacových

románů; mužští i ženští příslušníci oněch povolání, která vydělávají na lidských slabostech. V uličkách chudších pařížských čtvrtí stále bublá jakási vřelá živočišnost, která rozpaluje krev a připravuje duši na nečekané věci.

„Znáte dobře Paříž?“ zeptal jsem se ho.

„Ne. Strávili jsme tu líbánky. Od té doby jsem tu nebyl.“

„Prosím vás, jak jste přišel zrovna na tenhle hotel?“

„Doporučili mi ho, hledal jsem něco levného.“

Přinesli nám absint a my si obřadně nakapali vodu na lžičku s rozpouštějícím se cukrem.

„Myslím, že bude lepší, když vám hned osvětlím, proč jsem vás vyhledal,“ řekl jsem trochu rozpačitě.

Zamrkal.

„Věděl jsem, že sem dřív nebo později někdo přijede. Amy mi totiž poslala spoustu dopisů.“

„Pak je vám tedy jasné, co jsem vám přišel říct.“

„Nečetl jsem je.“

Zapálil jsem si cigaretu, abych získal trochu času. Nevěděl jsem totiž, jak své poslání uvést. Vypilované věty, které jsem si tak pracně sestavoval, by tady na avenue de Clichy působily trochu nemístně. Strickland se náhle zasmál.

„Máte příšerný úkol, co?“

„No, nevím,“ odpověděl jsem.

„Tak jen do toho, ať to máme z krku, a pak spolu můžeme strávit příjemný večer.“

Zaváhal jsem.

„Napadlo vás, jak hrozně je vaše žena nešťastná?“

„Ono ji to přejde.“

Nedovedu popsat, s jakou lhostejností pronesl ta slova. Úplně mě to vyvedlo z rovnováhy, ale snažil jsem se nedat to na sobě znát. Náhle jsem přešel do tónu, jaký používal můj strýc, pastor Henry, když chodil po příbuzných prosit o milodary pro podpůrný spolek farářů.

„Můžu s vámi mluvit otevřeně?“

Usmál se.

„Zaslouhuje si, abyste s ní takhle jednal?“

„Ne.“

„Můžete si na ni nějak stěžovat?“

„Ne.“

„A přesto nechápete, jak je to strašné, opustit ji takovým způsobem po sedmnáctiletém manželství, když ona se na vás vůbec ničím neprovinila?“

„Je to strašné.“

Pohlédl jsem na něho s údivem. Jeho upřímné doznání mě dočista vykolejilo. Moje postavení se tím zkomplikovalo, ba stalo se skoro směšným. Byl jsem připraven na to, jak ho budu přesvědčovat, dojímat, napomínat, nabádat, jak mu budu vysvětlovat, popřípadě ho i plísnit, nebo k němu budu sarkastický. Ale co jsem mohl dělat, když se hříšník tak beze všeho přiznával? Neměl jsem v tom směru dost zkušeností, sám jsem měl ve zvyku spíš všecko zapírat.

„No, a co dál?“ tázal se Strickland.

Trhl jsem rtem.

„Pokud všechno uznáváte, pak nemám, co bych vám ještě mohl říct.“

„Myslím, že máte pravdu.“

Cítil jsem, že neplním své poslání dvakrát obratně. Zmocnil se mě zmatek.

„K čertu, nikdo přece nemůže opustit svou ženu a nenechat jí ani vindru!“

„A proč ne?“

„Z čeho má žít?“

„Vydržoval jsem ji sedmnáct let, proč by se teď pro změnu nemohla starat sama o sebe?“

„Nemůže.“

„Jen ji nechte – ať si to vyzkouší.“

Na to jsem ovšem mohl odpovědět všelicos. Mohl jsem mluvit o ekonomickém postavení ženy, o závazku, který muž přejímá mlčky i veřejně vstupem do manželství, a o mnoha dalších věcech, vycítil jsem ale, že je tu jediná věc, která ještě přichází v úvahu.

„Copak se o ni nechcete už vůbec nikdy starat?“

„Ani co by se za nehet vešlo.“

Věc byla tedy nesmírně vážná pro všechny, kterých se týkala. Z jeho odpovědí zněla tak veselá zpupnost, že jsem se musel kousat do rtů, abych se nesmál. Musel jsem si násilím připomínat, jak je jeho jednání zavrženíhodné. Vcítil jsem se tedy do role morálně znechuceného člověka.

„Ať už jde tedy všechno k čertu, ale copak nemyslíte ani na své děti? Ty vám přece neublížily. Neprosily vás, abyste je přivedl na svět. Když se o ně nepostaráte, budou třít bídu.“

„Dost dlouho vedly pohodlný život, daleko lepší, než vede většina jejich vrstevníků. Nakonec se o ně stejně někdo postará. Když bude nejhůř, zaplatí za ně školné MacAndrew.“

„Copak je nemáte rád? Jsou to přece hezké a milé děti. Chcete mi snad říct, že vám už ani po nich nic není?“

„Měl jsem je rád, když byly malé, ale teď, když vyrostly, mě k nim už neváže žádný zvláštní cit.“

„To je přece naprosto nelidské.“

„To připouštím.“

„A nestydíte se za to?“

„Ne.“

Zkusil jsem jinou taktiku.

„Každý vás bude považovat za naprostého darebáka.“

„Tak ať!“

„Copak vám nevadí, že vámi budou lidé pohrdat?“

„Ne.“

Jeho odpovědi byly tak břitké a úsečné, že i mé sebelépe zvolené věty zněly zcela nesmyslně. Chvilí jsem přemýšlel.

„Nedovedu si představit, že by někdo mohl tak klidně žít s vědomím, že jím ostatní opovrhují! Jste si tak jistý, že vás to nikdy nebude mrzet? V každém

člověku je aspoň trochu svědomí a dřív nebo později ho dožene. Neměl byste žádné výčitky svědomí, ani kdyby vaše žena zemřela?“

Neodpověděl okamžitě, chvíli jsem čekal. Nakonec jsem musel mlčení přerušit sám.

„Co mi na to řeknete?“

„Že jste naprostý hňup.“

„No, konečně je tu ještě zákon a ten vás může donutit, abyste se postaral o vlastní ženu a děti,“ odsekl jsem trochu uraženě. „Zákon je ochrání.“

„Copak může zákon vymačkat krev z kamene? Nic nemám. Měl jsem dohromady nějakých sto liber.“

Znovu se mu podařilo mě zaskočit. Ačkoli je pravda, že jeho hotel svědčil o poněkud obtížné finanční situaci.

„A co budete dělat, až je utratíte?“

„Začnu vydělávat.“

Byl naprosto chladnokrevný a v jeho očích se stále zračil onen posměch, který mě zbavoval jistoty a působil, že jsem si připadal směšný. Na chvíli jsem se odmlčel, abych si rozmyslel, co bych mu tak ještě řekl. Ale tentokrát mě předešel.

„Proč by se Amy nemohla znovu vdát? Je relativně mladá a není ošklivá. Můžu ji doporučit jako znamenitou manželku. Když se bude chtít dát rozvést, rád jí poskytnu dostatečnou příčinu.“

Teď jsem se zase usmíval já. Byl dost vychytralý, ale přesto bylo naprosto jasné, kam tím míří. Měl jistě své důvody, aby skryl, že utekl s nějakou

ženou, a používal všech prostředků, aby její existenci zatajil. Odpověděl jsem tedy velice rezolutně.

„Vaše žena mi řekla, že se s vámi nedá rozvést, ani kdybyste se stavěl na hlavu. Je pevně rozhodnutá. Na to můžete zapomenout.“

Hleděl na mě s upřímným údivem, který nemohl být předstíraný. Smích z jeho rtů zmizel a vážně pronesl:

„Milý příteli, mně je to ale úplně fuk. Na mě neplatí ani svěcená voda.“

Zasmál jsem se.

„Nemyslete si, že jsme tak hloupí jako vy chytrý. Víme dobře, že jste ujel s nějakou ženou.“

Trochu se zarazil a potom propukl v tak hlasitý a nevázaný smích, že všichni okolo se po nás ohlédli. Některé dokonce svým smíchem nakazil.

„Nevidím na tom nic směšného.“

„Ach jo, chudák Amy,“ prohodil s úšklebkem.

Náhle jeho obličej nabyl pohrdavého výrazu.

„Jak jsou ty ženy hloupé! Láska! Pořád jenom láska! Myslí si, že je muži opouštějí jen proto, aby je vyměnili za jiné. Myslíte, že jsem takový blázen, abych tohle udělal kvůli nějaké ženě?“

„Chcete tím říct, že jste svou manželku neopustil kvůli jiné ženě?“

„Samozřejmě, že ne.“

„Můžete mi na to dát své čestné slovo?“

Nevím, proč jsem to po něm žádal. Bylo to ode mne vlastně velice hloupé.

„Ano. Mé čestné slovo.“

„Tak mi ale proboha řekněte, proč jste ji opustil?“

„Protože chci malovat.“

Hezkou chvíli jsem ho pozoroval. Nerozuměl jsem mu. Myslel jsem, že se zbláznil. Musím připomenout, že jsem byl velice mladý a že jsem se na něho díval jako na muže středních let. Údivem jsem úplně zapomněl, co tady vlastně dělám.

„Ale vždyť je vám už čtyřicet,“ vyhrkl jsem.

„Právě proto jsem si řekl, že mám nejvyšší čas začít.“

„Maloval jste někdy?“

„Už jako chlapec jsem chtěl být malířem. Ale otec trval na tom, abych se věnoval obchodu, že prý z umění nekoukají žádné peníze. Dal jsem se do malování asi před rokem. Loni jsem navštěvoval večerní kurzy.“

„Tak vy jste nechodil hrát bridž do klubu, jak jste tvrdil své ženě?“

„Ne.“

„A proč jste jí to neřekl?“

„Hm, nechal jsem si to radši pro sebe.“

„Umíte malovat?“

„Zatím ne. Ale naučím se to. Proto jsem tady. V Londýně jsem nenašel to, co jsem hledal. Doufám, že to najdu v Paříži.“

„A myslíte, že ještě v tomhle věku něco dokážete? Většina lidí začíná malovat, když je jim osmnáct.“

„Teď se můžu učit rychleji, než když mi bylo osmnáct.“

„A z čeho usuzujete, že máte nadání?“

Neodpověděl mi okamžitě. Hleděl upřeně do proudu kolemjdoucích, ale myslím, že nic neviděl. Jeho slova neodpovídala na moji otázku.

„Dal jsem se do malování.“

„Není to trochu riskantní?“

Pohlédl na mne. V jeho očích se objevil jakýsi zvláštní záblesk, z něhož jsem měl nepříjemný pocit.

„Kolik je vám let? Třiadvacet?“

Jeho otázka mi připadala naprosto nemístná. Je přirozené, že jsem měl širší možnosti než on, čtyřicetiletý muž, makléř v důstojném postavení, ženatý otec dvou dětí. Dráha, která by v mém případě mohla být naprosto přirozená, byla pro něho přece naprosto absurdní. Nechtěl jsem však být nespravedlivý.

„Samozřejmě, že se může stát zázrak a že z vás bude velký malíř, ale musíte uznat, že vaše šance jsou asi tak milion ku jedné. Bylo by hrozné, kdybyste nakonec dospěl k přesvědčení, že jste prohrál.“

„Bude ze mě malíř,“ odpověděl.

„Co když se z vás stane jen podprůměrný umělec? Myslíte, že i tak by to stálo za to, abyste všechno obětoval? V nějakém jiném oboru třeba vůbec nezáleží na tom, jestli jste dokonalý, můžete si žít pohodlně i tehdy, když jste jen průměrný. Ale umění je něco jiného.“

„Vy zatracený blázne,“ prohodil.

„Nevím, proč bych měl být blázen. Říkám pravdu.“

„A já vám říkám, že musím malovat. Nemůžu jinak. Když se člověk topí, nesejde na tom, jak plave, jestli dobře nebo špatně; hlavně aby se vyhrabal nad hladinu, jinak se utopí.“

V jeho hlase zněla upřímná vášeň, takže mě proti mé vůli trochu strhl. Čišela z něho mocná živelná síla, cosi ho naprosto ovládalo. Nechápal jsem to. Zdálo se, jako by byl posedlý ďáblem, a bezděčně jsem očekával, že každou chvíli u něj propukne naprosté šílenství. Ale vypadal docela normálně. Můj upřený, zvědavý pohled ho neuvedl ani do nejmenších rozpaků. Přemýšlel jsem, co si o něm může asi tak pomyslet cizí člověk, když ho tu vidí v jeho starém ošuntělém saku a nevykartáčovaném tvrdém klobouku. Kalhoty měl pomačkané a ruce špinavé. Neoholený obličej, zarostlá zrzavá brada, malé oči a široký nos jen umocňovaly jeho ošklivost. Měl velká ústa, odulé a smyslné rty.

„Takže se nechcete vrátit ke své ženě?“ vypravil jsem konečně ze sebe.

„Nikdy.“

„Je ochotná zapomenout na všechno, co se stalo. Nikdy od ní neuslyšíte jedinou výčitku.“

„Ať si ji třeba odnese čert.“

„Copak vám ani trochu nevadí, že vás lidi budou mít za bídáka? A je vám jedno, když bude muset ona a vaše děti jít žebrať?“

„To všechno je mi naprosto ukradené.“

Na chvíli jsem se odmlčel, abych svým dalším

slovům dodal větší váhu. Pronesl jsem co možná nejpohrdavěji:

„Jste odporný hulvát.“

„Tak, teď když jste mi to už všechno od plic pověděl, můžeme zajít na tu večeři.“